

Herbes i remeis

Herbes i remeis

És evident que molts anys enrere, en general, la medicina no era una ciència tan avançada com ho és ara. A més, la no existència, per exemple, de frigorífics, a voltes originava que els aliments no estiguessin sempre en bon estat i, en conseqüència, les indisposicions gastrointestinals eren més freqüents. El mateix passava amb els treballs... aquests eren més d'esforç físic que no pas ara, i això volia dir que la gent es lesionava amb més facilitat.

Doncs bé, com que a més a més, de metges n'hi havia pocs, la saviesa tradicional de les herbes remeieres era un coneixement indispensable i tenia un ús quotidià, mitjançant aplicacions d'ungüents, fregues, massatges o beuratges diversos; per no entrar a parlar de les curacions que hom pretenia atribuïbles a les oracions i precis, a partir de la fe.

Si us sembla, passo a explicar-vos uns quants mals i els remeis respectius que, aleshores, hi aplicàvem:

1. Per a guarir els refredats

- Convenia posar-hi una cataplasma feta de llard de porc i paper d'estrassa. S'havia de fer una cataplasma amb paper d'estrassa, ben untat de llard de porc, i aplicar-la damunt de l'esquena o del pit, a l'hora d'anar a dormir. També hi havia qui feia el mateix, però amb una fulla de col.
- Recordo que usaven molt els bafs d'eucaliptus. Es posava una olla amb aigua bullent i s'hi ficava unes fulles i flors d'eucaliptus. Al cap d'una estona, el malat – ja preparat i assegut en una cadira o bé al llit -, es tapava amb una flassada gran, cap inclòs, com una petita tenda de companya, amb l'olla també a dins. Aleshores, havia de respirar el baf que desprenia l'eucaliptus una bona estona.
- Mocador o drap impregnat de fum de la flor de saüc. Un manera d'alleugerir-nos els constipats era la següent: s'havia d'agafar un mocador o drap, esquitxarlo amb un poquet de vinagre, i, damunt d'unes brases mig apagades, s'hi tiraven flors de saüc, mentre s'aguantava el drap, aproximadament uns quatre dits per sobre, perquè s'impregnés de fum. Llavors, a l'hora d'anar a dormir, es col·locava damunt del pit. Recordo que era molt eficaç.

2. Per a guarir els mals de ventre

- Cataplasmes de farina de llinosa. S'havia de ficar uns grapadets de farina de llinosa dins d'un pot amb aigua, i posar-lo al foc. Quan hi havia bullit uns minuts, es posava la pasta de la farina, d'un gruix d'un dit aproximadament, damunt d'un drap o tovallola, i es tapava. Aleshores, es col·locava damunt la panxa del malalt fins que el dolor se n'anava lentament i el drap o tovallola es refredava. Si estava constipat amb febre, s'aplicava damunt el pit.
- També feien infusions de farigola.
- Lavatives d'aigua, gra de llinosa i oli. Recordo que a casa meva hi havia un aparell que era un dipòsit de llautó, com una ampolla gran i plana d'un costat (per penjar-lo a la paret), d'uns dos o tres litres de cabuda; tenia una mànega o tub de goma adossat a sota, d'un metre de llargada, aproximadament, amb una cànula amb aixeta. Aquest aparell era d'ús força freqüent. Doncs bé, s'havia de ficar aigua, gra de llinosa en una olla i, quan hi havia bullit força, s'afegia un raig d'oli d'oliva cru dins del dipòsit... Aleshores, era el moment seriós o còmic ja que el pacient –de cul enlaire- havia de col·locar-se bé, mentre una segona persona sostenia el dipòsit ben alt, perquè la força de la gravetat hi actués i, encara, una tercera persona –amb la cànula- havia de buscar l'obertura natural i introduir-la ben

endins, llavors el líquid calent i guaridor feia la seva feina.

- Beuratge fet amb aigua de malves. S'havia de fer bullir les flors, les fulles o les llavors de les malves i, després d'haver colat el beuratge, beure'ns-el
- Purga feta amb aigua de Carabanya. Quan algú es queixava de mal de ventre, era un bon remei el beure una purga feta amb aigua de Carabanya. També se'n feien amb oli de ricí. No cal dir que aquests beuratges no excel·lien pel seu gust.
- També recordo que es bullien dues o tres fulles de taronger bord i s'havien de fer infusions, dos o tres cops al dia.
- Es feien infusions de menta, camamilla o marialluïsa mesclades .

3. Per abaixar la febre

Calia posar-hi draps amarats de vinagre. S'agafaven uns draps, que ben banyats en vinagre i escorreguts es col·locaven al front del malalt una bona estona.

4. Per a guarir el mal de gola

- Gàrgares amb aigua, suc de llimona i mel. S'havien de fer gàrgares amb una barreja d'aigua, suc de llimona i mel, tot ben calent.
- Gàrgares d'herba de cua de cavall. Calia bullir una mica d'herba, i un xic tèbia es gargaritzava quatre o cinc vegades al dia.

- També recordo que feien fregues amb oli. Cal posar unes gotes d'oli d'oliva i fregar directament al costat del coll que fa mal. Un altre mètode és agafar la mà tot estirant dels dits cor i índex del malalt, posar quatre gotes d'oli i fregar l'angina inflamada que tenim al canell.

5. Per a guarir el mal de coll

- Un dels millors remeis era la cendra de llenya amb vinagre. Calia pastar la cendra de llenya i, com una cataplasma, es ficava dins d'un mitjó usat sense rentar. Aleshores, en anar a dormir, com si fos una bufanda, s'entortolligava al coll.
- Cataplasma de segó de blat. S'havia de fer una cataplasma ben calenta de segó de blat, ben pastat i aplicar-la al coll, a l'hora d'anar a dormir.
- Hi havia qui fregien greix de gallina. Un cop refredat, es guardava com si fos llard, i quan algú de la casa tenia mal de coll, en anar a dormir, se li feien fregues al coll, tot embolicant-lo amb un drap.

6. Per a alleugerir-ne el mal de queixal

- Glopeigs d'aigua amb vinagre i teia de pi. Calia bullir una mica de vinagre i una teia de pi dins d'una olleta. Un cop refredat, havíem de glopejar diverses vegades al dia.
- També glopejàvem esperit de vi. Quan tenies mal de queixal, hi havia qui se'l calmava glopejant esperit de vi.

7. Curar l'obert de pit

Com si fos ara, recordo que contra l'obert de pit calia tractar-lo a través d'estiraments. La lesió d'obert de pit arribava quan una persona havia fet un mal gest, per exemple aixecar un pes en mala postura i es queixava de dolor a les costelles en respirar fons, de la cintura o tenia un malestar general. Aquesta cura que jo havia realitzat a amics o parents és un mètode senzill i eficaç. Calia col·locar el lesionat d'empeus, i el curador darrere d'ell fins a tocar amb el pit l'esquena del lesionat; aquest creuava els braços a l'altura del seu pit, i el curador abraçava el lesionat per darrere, fins que amb els dits de la mà dreta i com un ganxo, agafaves el colze del braç esquerra del lesionat, i amb els dits de la mà esquerra, el colze del braç dret; el lesionat havia d'estar relaxat i tranquil. En aquest moment, que s'el tenia ben abraçat, es feia força amb el pit contra l'esquena, i se l'aixecava lentament, sense deixar-ne els colzes... quan els peus ja eren a un pam de terra – si podia ser – i amb el pacient relaxat, es feia una sacsejada, com si s'anés a deixar-lo caure de cop, però, abans de tocar el terra, tot estrenyent fortament l'abraçada des dels colzes, no se'l deixava arribar en terra. D'aquesta manera, per la sotregada, els ossos, músculs o tendons es cruixien i es posaven al seu lloc... i el benestar era immediat.

8. Per a curar ferides obertes o talls

Calia fer-ne rentades amb aigua de farigola. Es bullia aigua amb farigola i amb cotó fluix es desinfectava la ferida.

9. Per a curar els penellons als dits o a les orelles

Un drapet amb orins, o bé, amb fregament d'un gra d'all tallat. S'havia de sucari un drapet amb els orins de la persona afectada i, aleshores, dos o tres cops al dia, calia banyar les zones afectades. També es curaven amb un gra d'all tallat. Calia fregar-lo directament al penelló.

10. Per a guarir el mal d'orella

Calia fer-ne una rentada amb aigua de farigola. Calia agafar una xeringa, amb una pera de goma en forma de pera i una cànula, i introduir el líquid d'aigua de farigola a l'oïda.

11. Per al dolor d'ossos i músculs

- Fregues amb esperit de vi, amb espígol i romaní. Prèviament, i durant algun temps, calia haver ficat dins d'una ampolla esperit de vi, amb espígol i romaní –això era una pràctica habitual en moltes cases-. Aleshores, es feien fregues a les articulacions, als ossos, al ronyons... per a calmar el dolor.
- La cataplasma de sal era molt bona. Quan algú es donava un fort cop, d'aquells

que fan aparèixer blaus o sangtraïts, simplement es feia una cataplasma de sal. S'havia de col·locar dos o tres grapadets de sal dins d'un mocador o drap i, ben doblegat amb la sal endins i una esquitxada d'aigua, s'havia d'aplicar contra el cop i embolicar-lo o subjectar-lo. A les poques hores, el dolor s'alleugeriria i el blau no era tan evident.

- Contra els esquinços i distensions musculars: Fregues amb aiguardent o cassalla. S'havia de fregar el múscul distès amb l'aiguardent i, després, embenar fortament tota la zona.
- En les farmàcies venien un producte anomenat llapis Termosan, que anava força bé com a calmant. S'havia d'aplicar i després fregar les parts afectades.
- A vegades, vaja força sovint, a causa dels cops que els pagesos ens donàvem accidentalment als ossos mentre treballàvem al camp, per tal d'alleugerir-nos el dolor i com a cura d'emergència, havíem d'agafar grapats d'alfals tendre i els picàvem durant una estoneta. Ràpidament, ens els aplicàvem damunt del cop amb un mocador cordat/lligat amb força. Això alleugeriria força i ens feia arribar fins al vespre, un cop a casa, ens fèiem la cura més a fons.
- Quan un infant començava a caminar, tot solet, recordo que se'ls posava una gorra de cop, feta de palla i una mica rígida,

amb forma arrodonida i amb una mena de corona que sobresortia més que el front, a fi d'evitar-ne els cops. Aquesta forma evitava els cops que els infants podien donar-se en caure al terra i els consegüents bonys. En aquells anys, si l'infant es donava un cop al cap, ràpidament se'l col·locava una moneda de deu cèntims de coure i, ben lligada amb una bena o mocador, el bony no hi sortia.

12. Per a guarir les clivelles dels peus o de les mans

- Recordo els beneficis de l'ungüent d'oli amb aigua. A causa del dur treball al camp i de la manca de bon calçat, com també del fet que contínuament es toqués aigua, les persones patien de força clivelles als peus i a les mans. Per a guarir-les s'havia de fer un unguent amb oli i una mica d'aigua: una culleradeta d'oli d'oliva i una culleradeta d'aigua en una tassa. S'havia de batre amb un dit i l'ungüent que sortia calia aplicar-lo sovint damunt les fissures. També hi havia qui les ofegava amb un esparadrap.
- A l'hivern, quan feia molt de fred i vent, per a aquells que treballàvem a l'aire lliure –la majoria-, sovint se'ns tallàvem la pell dels llavis i les mans i, el millor remei abans d'anar-nos a dormir, era l'untar-nos totes les parts resseques i tallades amb oli d'oliva... Això era molt eficaç... I és

que l'oli té moltes qualitats cosmètiques, purificants i guaridores, a més de les culinàries. Aquests usos de l'oli d'oliva són immemorials.

13. Guarir l'espatllat

També recordo, com si fos ara, que per a guarir l'espatllat s'havia de fer a còpia d'estiraments. L'espatllat tenia uns símptomes similars a l'obert de pit. Per a guarir-lo s'havia de col·locar el lesionat assegut en una cadira baixa i amb els peus junts. Calien dues persones, l'una feia força a les espatlles del malalt contra el respall de la cadira, mentre que l'altra li prenia els dits polzes de les mans i els estirava amb força, tot fent-li fer uns moviments adequats de braços.

14. Guarir l'esllomat o la lumbàlgia

A través de prèdiques i cerimonials. Hi havia qui curava la lumbàlgia amb aquest procediment: calia agafar dues canyes, d'un metre i mig o dos de llargada i aixafar-les amb els peus i, aleshores, partides pel mig i de llarg a llarg, l'esllomat les agafava per la punta i les estrenyia, una a cada costat de la cintura. Semblantment feia el remeier i, llavors, xiuxiuejava la seva cantarella o prèdica mentre les canyes es doblegaven cap endins, fins arribar a tocar-se, gairebé. S'havia de repetir el cerimonial uns quants dies fins que l'esllomat guaria.

15. Per a matar els polls del cap i altres paràsits com les cabres

- Podien usar-ne unguent de belladona. Amb l'herba solanàcia de la belladona els apotecaris feien un unguent que, entre altres coses, servia per a matar paràsits. S'untava directament les parts insectades. Al cap d'algunes hores, es rentaven les parts tractades i es passava una pinta espessa per tal de treure els insectes morts o llémenes aferrades als cabells.
- Cataplasma feta amb una tovallola i esperit de vi. S'havia d'amarar una tovallola amb esperit de vi i embolicar-la als cabells. Al cap d'una hora, s'hi passava la pinta espessa per tal de treure els paràsits morts i les llémenes.

16. Per a tenir-ne uns cabells més sedosos

Ens calia fer-nos rentades amb aigua i vinagre.

17. Per a guarir o treure berrugues

Recordo que ens fèiem aplicacions de figues verdes. S'havia d'aplicar, directament, damunt les berrugues la llet de les figues verdes, uns quants cops al dia.

18. Per a calmar el dolor de les picades de vespa

Cataplasma feta de fang, o bé terra pastada amb orins. En haver-nos picat una abella i

sentir el dolor, calia aconseguir una mica de fang tou, o bé pastar terra amb els orins i, aleshores, aplicar la cataplasma damunt la sentida. Si la cataplasma es feia aviat i amb orins era molt més eficaç.

19. Per a combatre l'àcid úric

Sovint preniem infusions de l'herba cua de cavall. Senzillament, s'havia de prendre infusions d'aquesta herba. Això, hi ajudava força.

20. Contra el mal de ronyons (a causa de pedretes)

Infusions d'aigua bullida amb l'herba morella roquera. Calia fer-ne una “novena”, és a dir, prendre durant nou dies seguits, cada matí i en dejú, una infusió d'herba morella roquera, o bé, fer-ne una barreja d'altres herbes, com: queixals de vella, herba prima, cabellera de panotxa de blat de moro. Infusió que també s'havia de prendre com a “novena”.

21. Per a fer orinar

La cabellera de panotxa era molt bona. Calia bullir la cabellera de panotxa i beure'n un got al dia, en dejú, durant nou dies seguits.

22. Contra el dolor de cames i peus

Banys d'aigua fresca amb sal. Després d'una llarga caminada o d'un dia de treball feixuc, ens calia rentar-nos o banyar-nos els peus i cames amb aigua fresqueta amb

força sal. Fer-ne això era molt alleugeridor i reconfortant.

23. Per a abaixar la pressió de la sang

- Es feia un tractament de nou dies, amb herba brotònica (betònica) bullida. És curiós que l'herba brotònica només neix i creix a prop de les soques dels garrofers vius.
- Infusions d'aigua de romaní i fulles d'olivera. S'havia de fer una "novena", és a dir, durant 9 dies seguits, cada matí i en dejú, havíem de prendre una infusió d'aigua bullida amb romaní i fulles d'olivera.

24. Per a ajudar a expectorar

Un mètode molt bo per a ajudar a expectorar eren les infusions de llet calenta amb mel i una bona cullerada de llard de porc. Aquesta infusió s'havia de prendre a l'hora d'anar a dormir, amb una tassa.

25. Per a guarir talls o ferides

- Un fet original i curiós eren les llepades fetes pel gos de la casa. Alguns pagesos, per a guarir-se de les ferides o talls fets als peus o a les mans amb eines del camp, cridaven el seu gos i les hi feien llepar força estona. Aleshores, ben netes, hi tiraven un raig de vi negre. Bé, això era la cura d'emergència, feta al camp. Després, a la

nit i a casa, ja es curava més bé.

- Es feia servir un preparat que el venien a les farmàcies: aigua timolada. Aquesta aigua –timó o farigola- era adient per a rentar ferides obertes.
- S'aplicava un tros de la flor d'un lliri de sant Antoni o assutzena damunt de la ferida. Calia anar canviant la flor cada dia; d'aquesta manera la ferida cicatritzava més ràpid.

26. Per a alleugerir o curar les morenes

Això sí que ens hi anava bé: banys d'herbes ! Es bullia morella roquera i es posava en un gibrell i, col·locat estratègicament damunt d'una cadira, els afectats s'hi asseien una bona estona, almenys dues vegades al dia.

27. Galteres

L'afectat trobava alleugeriment quan s'untava el coll i la sotabarbeta amb un ungüent de belladona, aplicat amb un drap que es lligava al voltant del coll.

28. Per a guarir el xarampió, la varicel·la, l'escarlatina i d'altres afeccions de la pell

Es feia bullir l'herba escabiosa amb aigua i s'aplicaven compreses, ben amarades, damunt del pit, l'esquena, o bé en aquelles parts del cos afectades per borrarls o taques. Al mateix temps, hom prenia una infusió diürètica per tal d'ajudar el procés.

29. Per a apaivagar el dolor de la menstruació

Es feien infusions de comí, romaní i sàlvia.

30. Per a guarir nafres de cremades, voltadits i furóncols

- Calia l'aplicació d'ungüents de serp que feien a les farmàcies.
- Recordo que contra els furóncols anava bé un tall de ceba. Abans, era freqüent veure joves amb furóncols al coll. Doncs bé, aquests es curaven simplement amb un tros de ceba. Es parteix una ceba pel mig i n'agafem un tall que faci cassoleta i, a l'interior, n'hi posem un trosset de sabó de rentar roba, de mida aproximada com una avellana, i s'hi afegeix unes gotes d'oli. Aleshores, el posem al foc i quan el sabó s'ha desfet i la ceba estigui mig cuita, s'aplica –el més calent possible– al furóncol, com si fos una boina i s'embena fortament. A les poques hores, ha deixat anar la pus i es cura aviat.
- També, contra els voltadits anava bé la cataplasma de ceba. Es procedeix de manera semblant a com hem dit que s'havia de fer contra els furóncols, però sense sabó. Cal prendre un tall o rodanxa de ceba, com una cassoleta; s'afegeixen quatre gotes d'oli i es posa a la planxa o damunt les brases. Quan estigui mig cuita, es col·loca damunt del panadís, com una boina, i es tapa o s'embena.

31. Per a guarir els ulls lleganyosos, muçol o urçol i d'altres símptomes similars dels ulls

- S'havia de bullir un branquilló de ruda i, amb un cotó fluix amarat d'aquella aigua tèbia, calia fer-ne fregues als ulls. D'aquesta manera, es guarien les infeccions superficials dels ulls.
- Recordo els bafs de flor de saüc. S'havia de col·locar unes brases –mig apagades– sobre una tapadora d'alumini girada. La tapadora es posava com si fos un plat a taula, i el malalt acostava els ulls a la tapadora i es tapava el cap amb un drap gran. Aleshores, ell mateix, col·locava les flors de saüc damunt les brases i es prenia bafs, amb els ulls ben oberts.
- Les infusions de camamilla anaven bé per a moltes coses. La infusió de camamilla es ficava dins d'unes copes especials, ben curulles. Aleshores, amb el cap cot, s'havia de col·locar la copa i empènyer-la tot al voltant dels ulls, s'aixecava el cap i movent els ulls rebien un bany, i així s'havia d'aguantar una bona estona, amb la infusió tèbia.
- Per a guarir un mussol o urçol: Cataplasma de molla de pa amarada de vi negre. En aquell temps, els mussols a les parpelles eren més freqüents que ara, potser per la manca d'higiene, en general. Doncs bé, s'havia d'agafar una molla de pa i amarar-la amb vi negre. Aleshores, s'aplicava

damunt de l'ull afectat, aproximadament durant set o vuit minuts.

Deixeu-me que us expliqui algunes coses que fèiem la canalla amb la molla de pa o llesca “borratxa” usada. La col·locàvem en una paperina – abans tots els productes s'emboïcaven amb paperines, de diferents mides -, i, ja de nit, anàvem a una casa, amb l'objectiu de traspasar-los el mussol, i, com que a l'època les portes només s'ajustaven... doncs, hi entràvem i dèiem: Mestressa... que voleu un mussol borratxo? Aleshores, si la mestressa s'adonava, sortia de pressa i empaitava la quitxalla. Si, al contrari, demanava: Qui hi ha? Nosaltres llençàvem la paperina dins mentre dèiem: aquí us el deixo, el mussol borratxo! I vinga a córrer... Perquè si ens encalçava, ens llençava la paperina i ens tocava l'esquena, llavors, el mussol s'encomanava. Si no era així, i la paperina es quedava dins de la casa visitada, un altre mussol sortiria a la parpella de la mestressa o d'algú de la casa.

32. Per a guarir les panses als llavis

També era molt habitual en aquell temps que sortissin panses al llavis de les persones, que eren com una mena d'herpes. Doncs, bé, la gent se les assecaven amb cotó fluix sucat amb esperit de vi. S'havia d'humitejar les panses sovint.

33. Contra el tètanus

Quan algú es clavava una punxa de palmera o de mirabolà, o bé un clau o un filferro, en qualsevol part del cos, es feia una cura, mig salvatge, que encara recordo que me la van fer quan jo era petit. En aquells anys, en trepitjar una fusta, em vaig clavar un clau rovellat al peu i les meves germanes em van curar amb les “vespes”, que era el nom que fèiem servir per a aquestes ocasions. Calia posar oli d'oliva en una paella i a l'interior unes palletes de blat aixafades i, apa, al foc. Quan l'oli bullia, em van posar amb el peu nu, enlairat, i amb unes pinces van agafar una de les palles amb oli bullent i, a l'interior del foradet que havia deixat el clau, aplicaven l'oli roent dins de la ferida... No vaig agafar-ne el tètanus, però encara recordo d'una manera “especial” aquells moments. Les “vespes” també es feien d'una altra manera: s'agafava una palla llarga, s'amarava d'oli d'oliva i es posava vertical, se li calava foc per la punta de baix i l'oli anava baixant per la palla. Quan arribava al foc, s'escalfava i, aleshores regalimava a l'interior de la ferida, com una boleta de foc.

Aquestes cures eren eficassíssimes, però només de pensar-hi, m'esborrono!

34. Per als disgustos forts i ensurts:

- Mitja culleradeta d'aiguanaf de flor de taronger, amb una mica de sucre. Calia beure's una culleradeta del destil·lat

aromàtic de la flor del taronger amb una mica de sucre.

- També hi havia uns productes molt populars i senzills que guarien, alguns encara se'n troben a la farmàcia, d'altres ja no. Aquests productes eren: la tintura de iode, l'aigua del Carme, les fórmules – preparats o apòsits - magistrals (els anomenàvem, popularment, potingues), unguents de serp, de belladona, de soldat, d'aiguanaf composta, d'aigua timolada, d'aigua oxigenada, d'aigua de Carabanya, oli de ricí, farina de llinosa, i llapis de la marca Termosan, etc.

35. Les infusions

- **Per a prevenir les malalties:** Infusions. Ja hem comentat que les novenes eren les infusions que s'havien de prendre en dejú i durant nou dies. Doncs bé, també hi havia qui les feia només menjant-se un gra d'all, o bé, bevent-se una cullerada d'oli.
- **L'herba de Sant Joan:** Calia collir-la durant la revetlla, a fi que fos plenament guaridora. Se'n feia servir per a molts tipus de ferides i nafres. Fins i tot, hi havia qui les prenia com a infusió per als transtorns intestinals i com a prevenció del mal de gota.
- **Infusions de poniol i menta:** Sempre s'han pres per a facilitar les digestions i guarir les indisposicions de l'aparell digestiu.

36. Curar l'enyorat

Calia l'assistència d'una dona remeiera. Se'm fa difícil dir-vos què era el mal d'enyorança. D'això, se'n deia quan un nen o nena es trobava immers en si mateix, no menjava gaire, no jugava, etc. En aquests casos, ens calia l'ajut d'una dona remeiera. S'havia de portar un ble dels cabells de la criatura, o bé portar-lo directament davant de la dona. Aquesta, a través dels cabells, i tirant unes gotes d'oli en un plat amb aigua, sabia si tenia el mal d'enyorança. La curació, en cas afirmatiu, es feia mitjançant l'oració.

37. Per a curar els animals domèstics (gossos, cabres, ovelles ...)

- **Contra el trencament d'ossos:** Primerament, s'havia de col·locar els ossos en el seu lloc o posició originària. Aleshores, s'adossaven unes fustetes o canyes –una fèrula en diríem ara– aproximadament, d'un pam de llargada i ben juntes i pressionades; quan s'havia de protegir tot el vol de la pota, s'embenava fortament i, dos cops al dia, se li tirava un rajolí d'aiguardent a la bena. Al cap de 25 dies, l'os s'havia soldat.
- **Per tal de guarir les nafres:** Per exemple, les ferides que es produïen als cavalls quan per accident quedaven trabats amb una corda just per damunt del casc o peül·la i, en moure la pota per a deslligar-se, a còpia de fregar amb la corda o ronsal, es

feien una “ronsalada”, és a dir, una ferida en la pota feta per la corda. En aquells llocs, era difícil el guariment; però, ens les empescàvem totes... Fèiem un unguent casolà amb oli d'oliva i sofre i es posava dins d'una tassa un bon raig d'oli i una cullerada de sofre, es remenava bé i la pasta sortint s'aplicava damunt les nafres. En pocs dies, la ferida s'assecava i començava a cicatritzar. Potser, també, alguna persona havia emprat aquest mètode.

38. Sobre l'oli

- **L'oli de fetge de bacallà feia retornar la gana als infants desganats:** Es donava a beure sovint, com a reforçant o constituent a les criatures esprimatxades que havien passat una malaltia.
- **Rodolins sobre l'oli:** La gent gran quan parlava de mals i de les propietats curadores de l'oli, deia:

“L'oli d'oliva tot mal esquiva”

“La sal cura tot mal”

“Allò que cou, cura, i allò que pica, madura”

“L'oli mata el verí”

